

"Un fantasma ronda per Europa: el fantasma del comunisme. Totes les forces de la vella Europa s'han aliat, el Papa i el Tsar, Metternich i Guizot, els radicals francesos i els policies alemanys, en una sacrosanta cara contra aquest fantasma. On és el partit d'oposició que no hagi estat titllat de comunista pels seus enemics que són al poder? On és el partit d'oposició que no hagi tornat amb violència la marca infamant de comunista tant als grups d'oposició més avançats com als seus enemics reaccionaris? D'aquest fet es desprenen dues coses:

El comunisme ja ha estat reconegut per totes les forces europees com una força. Ja ha arribat l'hora que els comunistes presenten obertament a tot el món els seus punts de vista els seus objectius i les seves tendències, i que contraposin un manifest del seu partit a les faules del fantasma del comunisme. Amb aquesta finalitat, comunistes de les més diverses nacionalitats s'han reunit a Londres i han esbossat el següent manifest, que és publicat en llengua anglesa, francesa, alemanya, italiana, flamenca i danesa..."

MANIFEST DEL PARTIT COMUNISTA

(de l'edició alemanya del 1890, revisada per F. E.)

I. BURGESOS I PROLETARIS*

La història de totes les societats que han existit fins avui, ** és la història de les lluites de classes.

Lliures i esclaus, patricis i plebeus, barons i serfs de la gleba, mestres, artesans, agremiats i fadrins, en un mot opressors i oprimits s'han trobat sempre en oposició entre ells, i han sostingut una lluita ininterrompuda, adés amagada, adés oberta, una lluita que acaba sempre amb una transformació revolucionària de tota la societat, o bé amb la destrucció comuna de les classes combatents.

Als primers temps de la història trobem quasi pertot arreu una estructuració completa de la societat en estaments diferents, una múltiple gradació de les posicions socials. A l'antiga Roma hi tenim patricis, cavallers, plebeus, esclaus; a l'edat mitjana, senyors feudals, vassalls, mestres artesans agremiats, fadrins, serfs de la gleba i, a més, en quasi totes aquestes classes, altre cop gradacions especials.

La societat burgesa moderna, sorgida de l'ensulsiada de la societat feudal, no ha eliminat els contrastes entre les classes. Només ha creat noves classes, noves condicions d'opressió, noves formes de lluita al lloc de les velles.

La nostra època, l'època de la burgesia, es distingeix, tanmateix, pel fet que ha simplificat els contrastes entre les classes. Tota la societat es divideix cada cop més en dos grans camps enemics, en dues grans classes directament enfrontades: la burgesia i el proletariat.

Dels serfs de la gleba de l'edat mitjana sorgí la població dels ravals de les viles; d'aquesta població

es desenvoluparen els primers elements de la burgesia.

El descobriment d'Amèrica i la navegació al voltant d'Àfrica crearen un nou terreny a la burgesia naixent.

El mercat de les Índies orientals i de la Xina, la colonització d'Amèrica, l'intercanvi amb les colònies, la multiplicació dels mitjans de canvi i de les mercaderies en general donaren un impuls no vist mai fins llavors al comerç, a la navegació, a la indústria, i, amb això, un desenvolupament ràpid a l'element revolucionar dins la societat feudal en descomposició.

L'organització feudal i gremial del treball, que havia existit fins llavors a la indústria, va deixar de ser suficient per a les necessitats creixents amb els nous mercats. La manufactura la va suplantar. Els mestres artesans foren desplaçats per la classe mitjana industrial. La divisió del treball entre els diversos gremis desaparegué davant la divisió del treball en els mateixos tallers.

Però els mercats creixien sense parar, les necessitats augmentaven sense parar, i la manufactura ja no era suficient tampoc. I heus aquí que el vapor i la maquinaria van revolucionar la producció industrial. Al lloc de la manufactura aparegué la gran indústria moderna, al lloc de la classe mitjana industrial aparegueren els industrials milionaris, els caps d'autèntics exèrcits industrials, els burgesos moderns.

La gran indústria ha creat el mercat mundial que el descobriment d'Amèrica havia preparat. El mercat mundial ha donat un impuls immens al comerç, a la navegació, a les comunicacions per terra. I aquest impuls, de retop, ha influït en l'expansió de la indústria i en la mateixa mesura que s'estenien la indústria, el comerç, la navegació i els ferrocarrils es desenvolupava també la burgesia, que acreixia el seu capital i arraconava totes les classes conservades de l'edat mitjana.

Veiem, doncs, com la mateixa burgesia moderna és el producte d'un llarg procés evolutiu, d'una llarga cadena de capgiraments en les formes de producció i de tràfic.

Cada una d'aquestes etapes del desenvolupament de la burgesia anà acompanyada del progrés polític (1) corresponent. Estament oprimat sota el domini dels senyors feudals, associació comunal *** armada i autònoma, aquí república (2) municipal independent, allí tercer braç, tributari de la monarquia, (3) més endavant, al temps de la manufactura, contrapès a la noblesa en la monarquia limitada o en l'absoluta, (4) base principal de les grans monarquies en general, conquerí finalment el poder polític exclusiu en l'estat representatiu modern des de l'establiment de la gran indústria i del mercat mundial. El poder estatal modern no és més que un comitè que administra els afers col·lectius de tota la classe burgesa.

La burgesia ha desenrotllat una funció altament revolucionària en la història.

La burgesia, allí on ha arribat al poder, ha destruït totes les condicions de vida feudals, patriarcals, idíl·liques. Ha esquinçat sense pietat tot l'abigarrament de vincles feudals que lligaven els homes als seus superiors naturals, i no ha deixat entre home i home cap altre vincle que no sigui l'interès ni el <<pagament al comptat>> sense entranyes. Ha ofegat les santes esgarriances de l'exaltació religiosa, de l'entusiasme cavalleresc, de la malenconia petit-burgesa en les aigües glaçades del càlcul egoista. Ha diluït la dignitat personal en el valor de canvi i al lloc de les innombrables

llibertats guanyades a pols i garantides documentalment ha posat l'única llibertat de comerç, sense escrúpols. En un mot, al lloc de l'explotació disfressada amb il·lusions religioses i polítiques ha posat l'explotació oberta, desvergonyida, directa, àrida.

La burgesia ha arrencat l'aurèola a totes les activitats que abans d'ella havien estat considerades amb un temor religiós i dignes de veneració. Ha convertit el metge, el jurista, el capellà, el poeta, l'home de ciència en els seus treballadors a sou.

La burgesia ha arrencat el vel del sentimentalisme commovedor a les relacions familiars i les ha reduïdes a simples relacions monetàries.

La burgesia ha posat al descobert fins a quin punt la manifestació brutal de la força, que els reaccionaris admiren tant en l'edat mitjana, trobava el seu completament més adequat en la ganduleria més indolent. Ha estat ella la primera en mostrar allò de què és capaç l'activitat humana. Ha acomplert meravelles ben diferents de les piràmides d'Egipte, dels aqüeductes romans i les catedrals gòtiques, ha portat a terme expedicions ben diferents de les invasions dels bàrbars i les croades.

La burgesia no pot existir sense revolucionar ininterrompudament els instruments de producció i, per tant, les relacions socials. Ben al contrari, la conservació intacta de les velles formes de producció havia estat la primera condició d'existència de totes les classes industrials precedents. La transformació constant de la producció, la ininterrompuda commoció de totes les condicions socials, la inseguretat i el moviment eterns distingeixen l'època burgesa de totes les altres. (5) Totes les condicions de vida encarnades, rovellades, amb els seus ròssecs de punts de vista i opinions esdevingudes venerables per l'edat, són dissoltes, totes les creades de nou envelleixen abans que puguin consolidar-se. Tot allò relacionat amb els estaments i l'estabilitat socials s'evapora, és profanat tot allò que era sagrat, i els homes es creuen obligats finalment a considerar amb sang freda la seva posició en la vida, les seves relacions recíproques.

La necessitat d'una venda sempre més àmplia per als seus productes escampa la burgesia per tot el món.

Ha de fer-se un niu arreu, arreu ha d'arrelar, arreu ha d'estrènyer relacions.

La burgesia, amb l'explotació del mercat mundial, ha fet esdevenir cosmopolites la producció i el consum de tots els països. Amb gran sentiment dels reaccionaris ha sostret a la indústria la seva base nacional. Les antiquíssimes indústries nacionals han estat anorreades i ho seran cada dia més. Són arraconades per noves indústries la introducció de les quals representa una qüestió de vida o mort per a totes les nacions industrialitzades, i per indústries que ja no elaboren més matèries primeres autòctones, sinó matèries primeres pertanyents als països més remots; els productes d'aquestes indústries no seran consumits tan solament al propi país, sinó simultàniament a tots els continents del món. Al lloc de les velles necessitats, satisfetes amb productes de cada país, en sorgeixen de noves que, per a la seva satisfacció, exigeixen els productes dels països i els climes més allunyats. Al lloc dels antics aïllament i autosuficiència locals i nacionals sorgeix un tràfic universal, una dependència universal de totes les nacions entre elles. I com en la producció material, així també en l'espiritual. Els productes intel·lectuals de les nacions singulars esdevenen un patrimoni comú. La unilateralitat i la limitació es fan cada dia més impossibles, i de les moltes literatures nacionals i locals es forma una literatura universal.

La burgesia, amb la millora ràpida de tots els instruments de producció, amb un perfeccionament infinit de les comunicacions, també arrossega totes les nacions, les bàrbares incloses, cap a la civilització. Els preus econòmics de les seves mercaderies són l'artilleria pesada amb què enderroca totes les muralles xineses, amb què obliga a capitular l'odi més entossudit dels bàrbars a tot allò estranger. Obliga totes les nacions a adoptar les formes de producció burgeses, si no volen arruïnar-se; les obliga a introduir en el seu si l'anomenada civilització, és a dir, les obliga a fer-se burgeses. En un mot, crea un món a imatge i semblança seva.

La burgesia ha sotmès el camp al domini de la ciutat. Ha creat ciutats enormes, ha augmentat en un grau molt elevat la població urbana respecte a la rural, i d'aquesta manera ha arrencat una part considerable de població a la idiosincràsia de la vida rural. Així com ha fet el camp dependent de la ciutat, ha fet els països bàrbars i semibàrbars dependents dels civilitzats, els pobles pagesos dels pobles burgesos, Orient d'Occident.

La burgesia elimina cada vegada més la disgregació dels mitjans de producció, de la propietat i de la població. Ha aglomerat la població, ha centralitzat els mitjans de producció i ha concentrat la propietat en unes poques mans. La conseqüència necessària de tot això ha estat la centralització política. Províncies independents o lligades per llaços federals molt fluïxos, províncies amb interessos, lleis, governs i duanes diferents han estat unides en una nació, un govern, una llei, un interès nacional de classe, una frontera duanera.

La burgesia, en el seu domini de classe tot just centenari, ha creat forces de producció més quantioses i grandioses que no havien fet totes les generacions pretèrites plegades. Submissió de les forces de la natura, maquinària, aplicació de la química a la indústria i a l'agricultura, navegació a vapor, ferrocarrils, telegrafia elèctrica, continents sencers artigats, rius fets navegables, poblacions senceres sorgides com bolets; ¿quin segle anterior hauria sospitat que unes forces de producció semblants poguessin estar adormides en el si del treball social?

Hem vist, doncs, (6) que els mitjans de producció i de comunicació, sobre la base dels quals s'alça la burgesia, es generaren en la societat feudal.

En un estadi determinat de l'evolució d'aquests mitjans de producció i de comunicació, les condicions en què la societat feudal produïa i mercadejava, l'organització feudal de l'agricultura i la manufactura, en un mot les relacions feudals de propietat, no correspongueren més a les forces de producció ja desenvolupades. En comptes d'afavorir la producció la frenaven. I es van transformar en altres tantes cadenes. Calia fer-les saltar a miques. Hom les hi va fer saltar.

El seu lloc va ser ocupat per la lliure competència amb una constitució política i social adequades, amb el domini econòmic i polític de la classe burgesa.

Davant els nostres ulls es produeix un moviment semblant. Les condicions burgeses de producció i intercanvi, les relacions burgeses de propietat, la societat burgesa moderna, que ha creat com per art d'encantament uns mitjans de producció i de comunicació tan potents, tot això s'assembla al bruixot que, ja no pot dominar més les forces subterrànies que ell mateix havia evocat. Fa desenes d'anys que la història de la indústria i del comerç, no és més que la història de la revolta de les forces modernes de producció contra les condicions modernes de producció, contra les relacions de

propietat que són les condicions de vida de la burgesia i del seu domini. N'hi ha prou enumerant les crisis comercials que amb les seves reaparicions periòdiques plantegen d'una manera sempre més amenaçadora el problema de la persistència de tota la societat burgesa. En les crisis comercials s'anihila regularment una gran part no solament dels productes fabricats, sinó també (7) de les forces de producció ja creades. En les crisis esclata una epidèmia social que hauria semblat un contrasentit a totes les èpoques pretèrites: l'epidèmia de la superproducció. Tot de cop la societat es troba arrossegada en una situació de barbàrie momentània; una carestia, una guerra general d'extermini (8) semblen haver-li substret tots els queviures; la indústria, el comerç, semblen arruïnats, i per què? Doncs perquè posseeix massa civilització, massa queviures, massa indústria, massa comerç. Les forces productives que es troben a la seva disposició ja no serveixen més per a fomentar (9) les relacions de propietat burgeses; ben al contrari, han esdevingut massa potents per a aquestes relacions que ara els són un obstacle; tan aviat com superen aquest entrebanc arrosseguen tota la societat burgesa en el desordre i posen en perill l'existència de la propietat burgesa. Les relacions burgeses s'han tornat massa estretes per a contenir les riqueses que produeixen. Per quins mitjans supera la burgesia les crisis? D'una banda amb la destrucció obligada d'una gran quantitat de forces de producció, de l'altra banda amb la conquesta de nous mercats i amb l'explotació més intensificada dels mercats ja existents. I de quina manera, això? Doncs de tal manera que prepara crisis més generals i més violentes encara, i redueix els mitjans de prevenir aquestes crisis.

Les armes amb que la burgesia ha abatut el feudalisme ara es giren contra la mateixa burgesia.

Però la burgesia no ha fabricat solament les armes que li porten la mort; també ha creat els homes que empunyan aquestes armes: els treballadors moderns, els proletaris.

En la mateixa mesura que es desenvolupa la burgesia, és a dir, el capital, es desenvolupa també el proletariat, la classe dels treballadors moderns, que només poden viure en tant que troben treball, i només troben treball en tant que el seu treball augmenta el capital. Aquests treballadors que es veuen obligats a vendre's de mica en mica, són una mercaderia com qualssevol altre article de comerç, i per això són sotmesos igualment a totes les vicissituds de la competència, a totes les fluctuacions del mercat.

A causa de la divisió del treball i de l'extensió de la maquinària, el treball dels proletaris ha per dut tot caràcter independent, i amb això tot atractiu per als treballadors. Aquests es converteixen en un mer accessori de la màquina, dels quals només s'exigeix el moviment de mà més simple, més monòton, més fàcil d'aprendre. Les despeses que provoca el treballador es limiten, per troben treball, i només troben treball en tant que el seu treball augmenta el capital. Aquests treballadors que es veuen obligats a vendre's de mica en mica, són una mercaderia com qualssevol altre article de comerç, i per això són sotmesos igualment a totes les vicissituds de la competència, a totes les fluctuacions del mercat.

A causa de la divisió del treball i de l'extensió de la maquinària, el treball dels proletaris ha per dut tot caràcter independent, i amb això tot atractiu per als treballadors. Aquests es converteixen en un mer accessori de la màquina, dels quals només s'exigeix el moviment de mà més simple, més monòton, més fàcil d'aprendre. Les despeses que provoca el treballador es limiten, per això, quasi només als queviures que li calen per a la seva manutenció i per a la reproducció de la seva espècie. El preu d'una mercaderia, però, i per tant el del treball, és idèntic als seus costos de producció. En la mateixa mesura, dones, que la repugnància del treball augmenta, disminueix el salar(. Encara més, en la mateixa mesura que augmenta la maquinària i la divisió del treball, augmenta la massa (10) del treball, sigui per un augment de les hores de treball, sigui per l'augment del treball exigít en un

temps donat, per l'acceleració de la marxa de les màquines, etc.

La indústria moderna ha transformat el taller petit de l'artesà patriarcal en la gran fàbrica del capitalista industrial. Masses de treballadors concentrats a les fàbriques són organitzades militarment. Són posats, com soldats rasos de la indústria, sota el control de tota una jerarquia de sots-oficials i oficials. No són solament serfs de la classe burgesa, de l'estat burgès, sinó que són reduïts diàriament i a cada moment a la servitud de la màquina, del vigilant i sobretot de cada un dels fabricants burgesos. Aquest despotisme es fa mes mesquí, odiat i irritant com més obertament proclama el guany com al seu objectiu. (11)

Com menys habilitat i força exigeix el treball manual, és a dir, com més es desenvolupa la indústria moderna, més és arraconat el treball dels homes pel de les dones. (12) Diferències de sexe i d'edat ja no tenen cap més valor social per a la classe proletària. Només hi ha instruments de treball que produeixen unes despeses diferents segons l'edat i el sexe.

I quan l'explotació de l'obrer pel fabricant ha arribat a la seva fi amb el pagament en metàl·lic del salarí, heus aquí que se li tiren al damunt tots els altres elements de la burgesia, el propietari de la casa, el botiguer, el de la casa d'empenyoraments, etc.

Els estaments que fins avui han format la petita classe mitjana, els petits industrials, mercaders i rendistes, els artesans i pagesos, totes aquestes classes s'enfonsen en el proletariat, en part perquè els seus petits capitals no basten per al funcionament d'una gran indústria, i sucumbeixen davant la competència dels capitalistes més grans, i en part perquè la seva habilitat ve devaluada pels nous modes de producció. Així, el proletariat és reclutat de totes les classes de la població.

El proletariat travessa diferents estadis d'evolució. La seva lluita contra la burgesia comença amb la pròpia existència.

Al principi combaten els treballadors individualment, després els treballadors d'una fàbrica, després els treballadors d'una branca laboral en un lloc donat contra el burgès individual que els explota directament. No dirigeixen els seus atacs solament contra les relacions burgeses de producció, sinó que els dirigeixen contra els mateixos instruments de producció destrueixen les mercaderies estrangeres que els fan la competència, fan malbé les màquines, calen foc a les fàbriques, cerquen d'aconseguir altre cop la situació desapareguda del treballador medieval.

En aquest estadi els treballadors formen una massa escampada per tot el país i esmicolada per la competència. Un agrupament massiu dels obrers no és cap conseqüència de la seva pròpia unió, sinó conseqüència de la unió de la burgesia, que per a assolir els seus propis fins polítics ha de posar en moviment tot el proletariat, mentre encara pot fer-ho. En aquest estadi, doncs, els proletaris no combaten els propis enemics, sinó els enemics dels seus enemics, les restes de la monarquia absoluta, els grans terratinents, els burgesos no industrials, la petita burgesia. Tot el moviment històric es troba concentrat, doncs, a les mans de la burgesia; cada victòria que s'aconsegueix així és una victòria de la burgesia.

Però amb el desenvolupament de la indústria, el proletariat no solament es multiplica, sinó que es

concentra en masses més grans, la seva força creix, i això ho sent cada dia més. Els interessos, les condicions d'existència a l'interior del proletariat s'identifiquen cada vegada més pel fet que la maquinària esborra més i més les diferències del treball i fa baixar quasi a tot arreu el salari en un nivell igualment baix. La competència creixent dels burgesos entre ells mateixos i les crisis comercials que en sorgeixen necessàriament fan cada vegada més fluctuant el salari dels obrers; el perfeccionament incessant i sempre més ràpid de la maquinària fa cada dia més insegures totes les seves condicions d'existència; les col·lisions individuals entre els obrers i els burgesos prenen cada dia més el caràcter de col·lisions entre dites classes. Els treballadors comencen així a formar coalicions (13) contra els burgesos; s'agrupen per tal de defensar els seus salaris. Fins i tot funden associacions permanents per proveir-se de queviures durant les revoltes eventuais. Esporàdicament esclata la lluita en forma de tumults.

De tant en tan guanyen els obrers, però només transitòriament. El resultat real d'aquestes lluites no es l'èxit immediat, sinó la unió, cada cop més estesa dels treballadors. Aquesta unió ve afavorida pels creixents mitjans de comunicació, creats per la gran indústria i que posen en relació entre ells els obrers de localitats diferents. Però només cal contacte perquè les múltiples lluites locals, que tenen arreu el mateix caràcter, se centralitzin en una lluita nacional, de classes. Tota lluita de classes és, però, una lluita política. I la unió, per a la qual els burgesos de l'edat mitjana necessitaren segles amb els camins veïnals, els proletaris moderns, amb els trens, la porten a cap en pocs anys.

Aquesta organització dels proletaris en classe, amb això en partit polític, ve destrossada constantment per la competència entre els obrers mateixos. Però reneix sempre de cap i de nou, sempre més forta, més sòlida, més potent. I, aprofitant les divisions a l'interior de la burgesia, la constreny al reconeixement en forma legal dels interessos particulars dels obrers. Per exemple, la llei de la jornada de deu hores a Anglaterra.

Les col·lisions a l'interior de la vella societat afavoreixen de moltes maneres el desenvolupament del proletariat. La burgesia es troba en una lluita constant: al principi contra l'aristocràcia; més tard contra els grups de la mateixa burgesia els interessos dels quals es posen en contradicció amb el progrés de la indústria; sempre contra la burgesia de tots els països estrangers. En totes aquestes lluites es veu obligada a apel·lar al proletariat, a valer-se de la seva ajuda i, per consegüent, a arrossegar-lo cap al moviment polític. És ella mateixa, doncs, que ofereix al proletariat els elements de la pròpia educació, (14) és a dir, que li dona les armes contra ella mateixa. A més, com hem vist, amb el progrés de la indústria, parts senceres formant part de la classe dominant són llançades al proletariat o, almenys, els són amenaçades les condicions d'existència. Aquests grups també aporten al proletariat una massa considerable d'elements d'educació. (15)

Finalment, als temps en què la lluita de classes s'acosta al moment decisiu, el procés de dissolució a l'interior de la classe dominant, a l'interior de tota la vella societat, pren un caràcter tan violent, tan viu, que una petita part de la classe dominant se'n desprèn i s'uneix a la classe proletària, a la classe que porta el futur a les mans. De la mateixa manera que una part de la noblesa es passà a la burgesia, ara es passa al proletariat una part de la burgesia, i molt especialment una part dels ideòlegs burgesos que han arribat a comprendre teòricament tot el moviment històric.

De totes les classes que avui s'oposen a la burgesia, només el proletariat és una classe autènticament revolucionària. Les altres classes decauen i s'extingeixen amb la gran indústria; el proletariat, en canvi, n'és el producte més genuí.

Els estaments mitjans, el petit industrial, el petit comerciant, l'artesà, el pagès, tots, combaten la burgesia per tal de salvar de la ruïna la pròpia existència com a classe mitjana. No són, doncs, revolucionaris, sinó conservadors. Més encara, són reaccionaris que miren de fer girar enrera la roda de la història. Si són revolucionaris ho són només en vista al seu pas imminent cap al proletariat, i no defensen els seus interessos actuals sinó els futurs, i renuncien als punts de vista propis per acceptar els del proletariat.

El subproletariat (Lumpenproletariat), aquesta putrefacció passiva de les capes més baixes de la vella societat, és llançat en molts llocs al moviment per mitjà de la revolució proletària; però, d'acord amb totes les seves condicions d'existència, sempre està disposat a deixar-se comprar per a intrigues reaccionàries.

Les condicions de vida de la vella societat ja han estat destruïdes en les condicions de vida del proletariat.

El proletari no posseeix res; les seves relacions amb la dona i els infants no té res en comú amb les relacions familiars burgeses; el treball industrial modern, la moderna subjugació al capital, iguals a Anglaterra que a França, a Amèrica que a Alemanya, l'han despulat de tot caràcter nacional. Les lleis, la moral, la religió, son per a ell altres tants prejudicis burgesos, sota els quals s'amaguen altres tants interessos burgesos.

Totes les classes precedents que en el passat havien conquerit el poder, cercaren d'assegurar la posició ja aconseguida sotmetent tota la societat a les condicions del seu profit. Els proletaris només poden conquerir les forces de producció socials amb l'abolició del seu propi mode d'apropiació precedent i present, i amb això tots els modes d'apropiació que han existit fins avui. Als proletaris no els cal assegurar res del seu; només els cal destruir totes les seguretats privades (16) i totes les assegurances privades que han existit fins avui.

Tots els moviments precedents han estat moviments de minories o en interès de minories. El moviment proletari és el moviment independent de la immensa majoria en interès de la majoria immensa. El proletariat, la capa més baixa de la societat actual, no es pot alçar, no es pot incorporar sense fer saltar en l'aire tota la superestructura de capes que constitueixen la societat oficial.

Encara que no ho sigui pel seu contingut, la lluita del proletariat contra la burgesia és, en primer lloc i per la seva forma, una lluita nacional, En primer lloc el proletariat de cada país ha d'acabar, és clar, amb la seva pròpia burgesia.

En descriure les fases generals de l'evolució del proletariat hem seguit la guerra civil més o menys amagada en el si de la societat actual, fins al punt en què esclata en una revolució oberta i el proletariat fonamenta el seu domini a través de l'enderrocament violent de la burgesia.

Tota la societat precedent recolzava com havem vist, en l'oposició entre les classes opressores i les oprimides, Per tal de poder oprimir una classe, però, cal assegurar-li unes condicions en el marc de les quals pugui almenys viure la seva existència servil. El serf de la gleba pogué, tot i romanent en la seva servitud, guanyar-se el caràcter de membre de la vila (Kommune), així com el petit-burgès esdevingué burgès sota el jou de l'absolutisme feudal. L'obrer modern, en canvi, en lloc d'eleva-se amb el progrés de la seva indústria, s'enfonsa sempre més per sota les condicions de la seva pròpia

classe. L'obrer es torna el pobre de solemnitat, i el pauperisme es desenvolupa més de pressa (17) encara que la població i la riquesa. De tot això es fa palès que la burgesia és incapaç de continuar sent per més temps la classe directora de la societat, i d'imposar a la societat les condicions d'existència de la seva classe com a llei normativa. És incapaç, de dominar, perquè és incapaç d'assegurar als seus esclaus l'existència en el marc de la seva esclavitud, perquè es veu obligada a deixar-los enfonsar en una situació en què els ha de mantenir en comptes d'ésser mantinguda per ells. La societat no pot viure més sota d'ella, és a dir, l'existència de la burgesia ja no és compatible amb la societat.

La condició essencial (18) per a l'existència i el domini de la classe burgesa és l'acumulació de la riquesa a les mans de particulars, la formació i multiplicació del capital; la condició del capital és el treball assalariat. El treball assalariat recolza exclusivament en la competència dels obrers entre ells mateixos, El progrés de la indústria, del qual la burgesia és agent involuntari i passiu, posa al lloc de l'aïllament dels obrers per mitjà de la competència, la seva unió revolucionària per mitjà de l'associació. Amb l'evolució de la gran indústria es treu, doncs, de sota els peus mateixos de la burgesia la base sobre la qual produeix i s'apropia els productes. La burgesa produeix sobretot el seu propi (19) enterraments. La seva desaparició i la victòria del proletariat són igualment inevitables.

---

* S'entén per burgesia la classe dels capitalistes moderns, que són posseïdors dels mitjans socials de producció i aprofiten el treball assalariat. Per proletariat s'entén la classe dels treballadors assalariats moderns, que, com que no posseeixen cap mitjà de producció propi, es veuen obligats a vendre la seva força de treball per a poder viure (nota d'Engels a l'edició anglesa de 1888).

** O més ben dit, la història escrita. A l'any 1847, la prehistòria de la societat, l'organització social que precedí tota la història escrita, encara era com qui diu desconeguda, D'ençà de llavors Haxthausen ha descobert la propietat comuna de la terra a Rússia, Maurer l'ha reconeguda com a base social de la qual es despregueren històricament totes les tribus alemanyes, i a poc a poc hom ha descobert que les comunitats rurals amb una propietat comuna de la terra van ser la forma primitiva de la societat des de l'Índia fins a Irlanda. Finalment es va descobrir l'organització interior d'aquesta societat comunista primitiva en la seva forma típica per mitjà de la gran descoberta de Morgan de la veritable naturalesa de la gens i de la seva posició dins la tribu. Amb la dissolució d'aquestes comunitats primitives comença la divisió de la societat en classes diferents que acaben oposades mútuament. (Nota d'Engels de l'edició anglesa del 1888 i alemanya del 1890.) Jo he provat de seguir aquest procés de dissolució a <<L'origen de la família, de la propietat privada i de l'estat>>, Stuttgart 1886. (Nota d'Engels a l'edició anglesa del 1888.)

1. (1888) hi afegix: d'aquesta classe.

*** A França s'anomenaven <<Comunes>>Les ciutats sorgides fins i tot abans que poguessin reeixir a arrencar als seus senyors feudals i a assolir l'autonomia local i els drets polítics com a tercer braç. En general, presentem Anglaterra com a país típic per a l'evolució econòmica de la burgesia i França per a la seva evolució política. (Edició anglesa del 1888.)

Així anomenaven els habitants de les ciutats d'Itàlia i França les seves comunitats després d'haver comprat o arrabassat amb la força els primers drets d'autonomia als seus senyors feudals. (Nota d'Engels a l'edició alemanya del 1890.)

2. (1888) hi afegix: (com a Itàlia i Alemanya).

3. (1888) hi afegix: (com a França).

4. (1848) hi afegix: i.

5. (1848, 1872, 1883) anteriors.
6. (1848) però.
7. (1848) hi afegeix: àdhuc.
8. (1848) devastació.
9. (1848) hi afegeix: la civilització burgesa i.
10. (1888) càrrega.
11. (1848, 1872, 1883) hi afegeix: darrer.
12. (1848) hi afegeix: i els infants.
13. (1888) hi afegeix: (Trade-Unions).
14. (1888) hi afegeix: política i general.
15. (1888) d'instrucció i progrés.
16. (1848, 1872, 1883) tota seguretat privada.
17. (1848, 1872, 1883) ràpidament.
18. (1848, 1872, 1883) més essencial.
19. (1848, 1872) els seus propis.

2. PROLETARIS I COMUNISTES

Quina relació hi ha entre els comunistes i els proletaris en general?

- Els comunistes no són cap partit especial enfront dels altres partits obrers.
- No tenen cap interès diferent dels interessos de tot el proletariat.
- No presenten cap principi especial (20) segons el qual vulguin modelar el moviment proletària
- Els comunistes només es diferencien de la resta dels partits proletaris pel fet que per un costat fan ressaltar i fan valer en les diferents lluites nacionals dels proletaris els interessos comuns, independents de la nacionalitat, del conjunt del proletariat, i per un altre costat, perquè en els diferents estadis d'evolució per què passa la lluita entre el proletariat i la burgesia representen sempre els interessos de la totalitat del moviment.

En la pràctica, doncs, els comunistes són la part més decidida dels partits obrers de tot el món, i la que sempre empeny endavant; en la teoria avantatgen la resta de la massa proletària perquè tenen una visió de les condicions, del procés i dels resultats generals del moviment obrer.

El fi immediat dels comunistes és idèntic al de tots els altres partits proletaris: formació del proletariat en classe, desfeta del domini burgès, conquesta del poder polític pel proletariat.

Els principis teòrics dels comunistes no reposen de cap de les maneres en idees, en principis que hagin estat inventats o descoberts per aquest o bé aquell reformador del món.

Només són expressió general de relacions reals d'una lluita de classes existent, d'un moviment històric que es desenvolupa davant els nostres propis ulls. L'abolició de les relacions de propietat que han existit fins avui no és res que caracteritzi d'una manera peculiar el comunisme.

Totes les relacions de propietat han estat sotmeses a un canvi històric constant, a una transformació històrica constant.

La Revolució francesa, per exemple, abolí la propietat feudal a favor de la burgesa.

Allò que distingeix el comunisme no és l'abolició de la propietat en general, sinó l'abolició de la propietat burgesa.

Però la moderna propietat privada burgesa és l'última i més perfecta expressió de la producció i apropiació dels productes que, reposa en els antagonismes de classe, en l'explotació dels uns (21) pels altres. (22)

En aquest sentit els comunistes poden resumir la seva teoria en la següent expressió: abolició de la propietat privada.

Ens ha estat reprotxat, a nosaltres, comunistes, que volem abolir la propietat guanyada personalment, fruit del treball individual; la propietat que forma la base de tota llibertat, activitat i independència personals.

Propietat guanyada amb el treball, aconseguida amb l'esforç, merescuda per un mateix! ¿Parleu potser de la propietat petit-burgesa, dels petits pagesos, que precedí la propietat burgesa? Aquesta no cal abolir-la; l'evolució de la indústria ja l'ha abolida i l'aboleix diàriament.

O parleu potser de la moderna propietat privada burgesa? Però, és que el treball assalariat, el treball del proletari produeix propietat? De cap manera. Aquest treball produeix capital, és a dir, la propietat que explota el treball assalariat, la qual només es pot multiplicar a condició de crear nou treball assalariat per explotar-lo altre cop. La propietat en la seva forma actual es mou en l'antagonisme entre capital i treball assalariat. Observin les dues parts d'aquest antagonisme.

Ésser capitalista no vol dir només prendre una posició purament personal en la producció, sinó una posició social. El capital és un producte comú i només pot ser posat en moviment per mitjà d'una activitat comuna, de molts membres de la societat, o més encara, en darrera instància només pot ser posat en moviment per mitjà de l'activitat comuna de tots els membres de la societat.

El capital, doncs, no és cap poder personal, sinó un poder social.

Si, doncs, el capital es transforma en propietat comuna, pertanyent a tots els membres de la societat, no és per això es transforma la propietat. Perd el seu caràcter de classe.

Passem al treball assalariat.

El preu mitjà del treball assalariat és el mínim del salari, és a dir, la suma de queviures que són necessaris per a mantenir en vida l'obrer com a obrer. Allò que el treballador assalariat s'apropia amb la seva activitat, doncs, només li basta per a reproduir la seva sola vida. De cap manera no volem abolir aquesta apropiació personal dels productes del treball per a la reproducció de la vida immediata, una apropiació que no deixa cap benefici net que pogués donar un poder sobre el treball d'altri. Només volem abolir el caràcter miserable d'aquesta apropiació amb l'ajuda de la qual l'obrer viu només per augmentar el capital, viu només en la mesura que els interessos de la classe dominant ho reclamen.

En la societat burgesa el treball humà només és un mitjà per a multiplicar el treball acumulat. En la Societat comunista el treball acumulat és només un mitjà per a prolongar, enriquir i afavorir el procés de vida dels obrers.

En la societat burgesa, doncs, el passat domina sobre el present; en la comunista, el present sobre el passat. En la societat burgesa el capital és independent i personal, mentre que l'individu actiu és dependent i impersonal.

I la burgesia anomena l'abolició d'aquesta situació abolició de la personalitat i de la llibertat! I amb raó. Perquè es tracta, en efecte, de l'abolició de la personalitat, independència i llibertat del burgès.

Per llibertat s'entén, en les actuals relacions de producció burgeses, la llibertat de comerç, la llibertat de compra i venda.

Però si falta el comerç, falta també el comerç, lliure. La fraseologia sobre el comerç lliure, com totes les altres bravates liberals de la nostra burgesia, (23) només tenen un sentit en relació amb el comerç, vinculat i amb el ciutadà sotmès a servitud de l'edat mitjana, però no en relació amb l'abolició comunista del comerç, de les relacions de producció burgeses i de la mateixa burgesia.

Us horroritzeu pel fet que vulguem abolir la propietat privada. Però en la vostra societat la propietat privada és abolida per a nou desenes parts dels seus membres; i hi existeix precisament perquè no hi existeix per a nou desenes parts. Ens reprotxeu, doncs, perquè volem abolir una propietat que pressuposa com a condició necessària la manca de propietat de la immensa majoria de la societat.

Ens reprotxeu, en un mot, que volem abolir la vostra propietat. Certament, és això que volem.

Des del moment en què el treball ja no pot ser transformat en capital, diners, finques, dit breument, en un poder social monopolitzable, és a dir, des del moment en què, la propietat personal no es pot transformar més en propietat burgesa, des d'aquest moment declareu que la persona ha estat abolida.

Confesseu, doncs, que amb el nom de persona no enteneu ningú més que el burgès, el propietari burgès.

Doncs sí, aquesta persona cal que sigui abolida.

El comunisme no pren a ningú el poder d'apropiar-se productes socials, només pren el poder de subjugar amb aquesta apropiació el treball d'altri.

Hom ha objectat que amb l'abolició de la propietat privada desapareixerà tota activitat i farà irrupció una ociositat general.

Segons això, la societat burgesa hauria hagut de ser arruïnada per l'ociositat; perquè aquells que hi treballen no guanyen res, i aquells que hi guanyen, no treballen. Tota aquesta objecció va a parar a la tautologia que no hi ha treball assalariat quan no hi ha capital.

Totes les objeccions que es dirigeixen contra els modes comunistes d'apropiació i de producció dels productes materials són estesos igualment a l'apropiació i producció dels productes de l'esperit. De la mateixa manera que per al burgès la cessació de la propietat de classe s'identifica amb la cessació de la producció mateixa, també la cessació de l'educació de classe es idèntica per a ell amb la desaparició de l'educació en general.

L'educació de la qual deplora la pèrdua és per a la immensa majoria una formació per a esdevenir una màquina.

Però no vulgueu discutir amb nosaltres mesurant en les vostres concepcions burgeses de llibertat, educació, dret, etc., l'abolició de la propietat burgesa. Les vostres idees mateixes són creacions de les relacions burgeses de producció i propietat, tal com el vostre dret no és més que la voluntat de la vostra classe elevada a llei, una voluntat el contingut de la qual ve donat en les condicions materials d'existència de la vostra classe.

La idea interessada segons la qual vosaltres transformeu les vostres relacions de producció i de propietat, de relacions històriques, només transitòries durant el curs de la producció, en lleis eternes de la naturalesa i la raó, aquesta idea la compartiu amb totes les classes dominants ja desaparegudes. Allò que enteneu quan es tracta de la propietat antiga, allò que enteneu quan es tracta de la propietat feudal, ja no ho podeu comprendre quan es tracta de la propietat burgesa.

Abolició de la familiar Fins els més radicals s'acaloren amb aquesta intenció ignominiosa dels comunistes.

En què reposa la família burgesa actual? En el capital, en el guany privat. Desenvolupada plenament, només existeix per a la burgesia, però troba el seu complement en l'obligada manca de família dels proletaris i en la prostitució pública.

La família dels burgesos (24) desapareixerà naturalment amb la desaparició d'aquell complement seu, i ambdues desapareixeran amb la desaparició del capital.

¿Ens reprotxeu que volem abolir l'explotació dels infants per llurs pares? Nosaltres el reconeixem, aquest delictes.

Però dieu que nosaltres abolim les relacions més íntimes en posar l'educació social al, lloc de la domèstica.

I la vostra educació, no és determinada per la societat també? Per les relacions socials en el marc de les quals eduqueu, per la intervenció més directa o més indirecta de la societat, a través de l'escola, etcètera?

Els comunistes no inventen la influència de la societat en l'educació; només li'n canvien el caràcter, arranquen l'educació de la influència de la classe dominant.

La fraseologia burgesa sobre la família i l'educació, sobre les relacions d'intimitat entre pares i fills, esdevindrà tant més fastigosa com més s'esquinçaran tots els lligams familiars dels proletaris a conseqüència de la gran indústria, i es convertiran els infants en simples articles de comerç, i instruments de treball.

Però vosaltres, comunistes, voleu introduir la propietat en comú de les dones, ens escridassa tota la burgesia en cor.

El burgès veu en la seva dona un simple instrument de producció. Ha sentit que els instruments de producció han de ser explotats correctivament i, és clar, no es pot treure del cap que la sort de la propietat en, comú tocarà igualment a les dones.

I no s'imagina que es tracta precisament d'abolir la situació de les dones com a simples instruments de producció.

A més, no hi ha res més ridícul que el moralíssim horror dels nostres burgesos davant la propietat en comú de les dones, que suposen oficial entre els comunistes. Als comunistes no els cal introduir la propietat en comú de les dones, perquè ha existit quasi sempre.

Els nostres burgesos, no prou contents de tenir a la seva disposició les dones i les filles dels seus proletaris - de la prostitució oficial val més no parlar-ne- troben un plaer enorme a seduir-se mútuament les mullers.

En realitat el matrimoni burgès és la propietat en comú de les mullers. Al màxim, hom podria retreure als comunistes que vulguin introduir una propietat en comú de oficial, franca i sincera al lloc d'una d'hipòcritament amagada. D'altra part, es compren per si mateix que amb l'abolició de les actuals relacions de producció desapareixerà també la propietat en comú de dones que se'n deriva

necessàriament, és a dir, la prostitució oficial i la no oficial.

S'ha retret encara als comunistes que volien suprimir la pàtria, la nacionalitat.

Els obrers no tenen cap pàtria. No se'ls pot prendre allò que no tenen. El proletariat, pel fet que ha de conquerir en primer lloc el domini polític, ha d'elevant-se a classe nacional (25) i ha de constituir-se ella mateixa en nació, encara és nacional, tot i que no ho sigui en el sentit de la burgesia.

Els aïllaments i antagonismes nacionals dels pobles desapareixen cada dia més amb l'evolució de la burgesia, amb la llibertat de comerç, el mercat mundial, la uniformitat de la producció industrial i les condicions de vida corresponents.

El domini del proletariat els farà desaparèixer encara més. L'acció unida, almenys dels països civilitzats, és una de les primeres condicions del seu alliberament.

En la mesura en què s'aboleix l'explotació d'un individu per l'altre, s'aboleix també l'explotació d'una nació per l'altra.

Amb la desaparició de l'antagonisme de les classes a l'interior de la nació (26) cessa també l'hostilitat de les nacions entre elles.

Les acusacions contra el comunisme, promogudes en general des de punts de vista religiosos, filosòfics i ideològics, no mereixen cap comentari més detallat.

¿Cal un judici més profund per a comprendre que junt amb les condicions de vida dels homes, amb les seves relacions socials, amb la seva existència social es canvien també les seves idees, maneres de veure i de comprendre, en un mot, la seva consciència?

¿Què demostra la història de les idees, si no que la producció de l'esperit es transforma junt amb la producció material? Les idees dominants d'una època sempre han estat només les idees de la classe dominant.

Es parla d'idees que revolucionen tota una societat; amb això només s'expressa el fet que a l'interior de la vella societat s'han constituït els elements d'una de nova i que la dissolució de les velles relacions d'existència va de bracet amb la dissolució de les velles idees.

Quan el món antic es trobava en camí d'enfonsar-se, les antigues religions van ser venudes per la religió cristiana. Quan les idees cristianes van sucumbir, el segle XVIII, a les idees de la il·lustració, la societat feudal sostenia una lluita a ultrança amb la burgesia llavors revolucionària. Les idees sobre la llibertat de consciència i de religió expressaven només el domini de la lliure competència en el camp de la ciència. (27)

<<Però>>, se'ns dirà, <<les idees religioses, morals, filosòfiques, polítiques, jurídiques, etc., es modificaren, certament, en el curs de l'evolució història. La religió, la moral, la filosofia, la política, el dret, per contra, s'han mantingut sempre i través d'aquests canvis. Ultra això, hi ha veritats eternes, com llibertat, justícia, etc., que son comunes a totes les situacions socials. En canvi, el comunisme elimina aquestes veritats eternes, aboleix la religió, la moral; en lloc, doncs, de donar-los una forma nova contradiu totes les evolucions històriques que hi ha hagut fins avui.>>

A què es redueix aquesta acusació? Fins avui la història de tota la societat s'han mogut entre els antagonismes de classes que en cada època diferent tingueren una forma diferent.

Però sigui la que sigui la forma que hagi pres, l'explotació d'una part de la societat per l'altra és un fet comú a tots els segles passats. No és gens estrany, doncs, que la consciència social de tots els segles, malgrat totes les diversitats i varietats, es mogui en certes formes comunes, en formes de consciència que sols es dissolen totalment amb la completa desaparició dels antagonismes de classe.

La revolució comunista és la ruptura més radical amb les relacions de propietat tradicional: no cal meravellar-nos, doncs, que en el curs del seu desenvolupament trenqui de la manera més radical amb les idees tradicionals.

Però deixem les objeccions de la burgesia contra el comunisme.

Ja hem vist més amunt que el primer pas de la revolució obrera és el pas ascensional del proletariat a classe dominant la conquesta de la democràcia.

El proletariat aprofitarà la seva dominació política per a llevar a poc a poc tot el capital a la burgesia, per a centralitzar tots els instruments de producció a les mans de l'estat, és a dir, del proletariat organitzat com a classe dominant, i per a augmentar la massa de les forces de producció tan ràpidament com sigui possible.

És clar que, de primer, això només pot esdevenir-se per mitjà d'intervencions despòtiques en el dret de propietat i en les relacions burgeses de producció, per mitjà de mesures, doncs, que apareixen com a econòmicament insuficients i insostenibles, però que superen els seus propis límits en el curs del moviment, i són inevitables com a mitjans per al capgirament de tot el sistema de producció.

Aquestes mesures seran diferents, és clar, segons els diferents països.

Tanmateix, per als països més avançats podran ésser aplicades les següents, amb caràcter bastant general:

- Expropiació de la propietat de la terra i aplicació de les seves rendes a les despeses de l'estat.
- Impostos fortament progressius.
- Abolició del dret d'herència.

- Confiscació de la propietat de tots els emigrats i sediciosos.
- Centralització del crèdit en mans de l'estat a través d'un banc nacional amb capital de l'estat i amb monopoli exclusiu.
- Centralització dels mitjans (28) de transport en mans de l'estat.
- Augment de les fàbriques nacionals, dels instruments de producció, artigament i millora de les terres segons un pla comú.
- Idèntica obligació de treball per a tots. Creació d'exèrcits industrials, especialment per a la agricultura.
- Unificació de l'exercici de l'agricultura i la indústria, mesures aptes per a l'eliminació progressiva de la diferència (29) entre la ciutat i el camp.
- Educació pública i gratuïta de tots els infants. Bandejament del treball dels infants a les fàbriques, en la seva forma actual. Unificació de l'educació amb la producció material, etc.

Quan, en el curs de l'evolució hauran desaparegut les diferències de classe i tota la producció serà concentrada a les mans dels individus associats, el poder públic perdrà el seu caràcter polític. El poder polític, en el sentit propi de la paraula, és el poder organitzat d'una classe per a l'opressió d'una altra. Quan el proletariat en la lluita contra la burgesia s'uneix necessàriament en classe, es transforma, per mitjà d'una revolució, en la classe dominant i, com a classe dominant, aboleix violentament les velles relacions de producció, i així, amb aquestes relacions de producció aboleix també les condicions d'existència de l'antagonisme de classes, les (30) classes en general, amb això el seu propi domini com a classe.

Al lloc de la vella societat burgesa, amb les seves classes i antagonismes de classe, sorgeix una associació, en la qual el lliure desenvolupament de cada u és la condició per al lliure desenvolupament de tothom.

---

20. (1888) sectari.

21. (1888) de la majoria.

22. (1888) per la minoria.

23. (1848) dels nostres burgesos.

24. (1848) del burgès.

25. (1888) classe dirigent de la nació.

26. (1848) de les nacions.

27. (1848) consciència.

28. (1848) de tots els mitjans.

29. (1848) contradicció.

30. (1848) de les.

3. LITERATURA SOCIALISTA I COMUNISTA

1. EL SOCIALISME REACCIONARI

a) El socialisme feudal

Per la seva posició històrica, l'aristocràcia francesa i anglesa era cridada a escriure pamflets contra la societat burgesa moderna. En la revolució francesa del juliol de 1830, en el moviment anglès per la reforma electoral, fou derrotada una altra vegada, encara, per l'odiat sobrevingut. Era totalment impossible, ja, de parlar d'una lluita política seriosa. Només li restava la lluita literària, doncs. Però en el camp de la literatura també havien esdevingut impossibles fins i tot les antigues fraseologies del temps de la Restauració.*** Per tal de guanyar-se les simpaties calia que l'aristocràcia renunciés, aparentment, als seus interessos i que formules una acta d'acusació contra la burgesia solament en interès de l'explotada classe treballadora. Així es donava la satisfacció de poder entonar cançons insultants contra el seus nous amos i xiuxiuejar-li a cau d'orella profecies més o menys sinistres.

D'aquesta manera sorgí el socialisme feudal, meitat plany interminable, meitat pasquí, meitat eco del passat, meitat amenaça del futur, per tal de poder colpir la burgesia al bell mig del cor amb judicis amargs, humorísticament sarcàstics, però sempre mostrant-se ridículs per la total incapacitat de comprendre el curs de la història moderna.

Feien voleiar com a bandera pròpia en les seves mans el sarró de captaire dels proletaris per a atreure al seu costat tot el poble. Però si algun cop aquest els seguia, veia al seu darrera els vells blasons feudals i escampava la boira amb rialles grasses i irreverents.

Una part dels legitimistes francesos i de la Jove Anglaterra representaren òptimament aquesta comèdia.

Quan els feudals demostren que la seva manera d'explotació era una forma diferent de l'explotació burgesa, obliden només que ells explotaven sota unes circumstàncies i condicions completament diferents, i avui antiquades. Quan demostren que sota el seu domini no existia el proletariat modern, obliden només que la moderna burgesia ha estat precisament un plançó necessari de la seva organització social.

A més, amaguen tan poc el caràcter reaccionari de la seva crítica, que la principal acusació que fan contra la burgesia consisteix en el fet que, sota el seu règim, es desenvolupa una classe que farà saltar en l'aire tota la vella organització social.

Blasmen molt més la burgesia perquè crea un proletariat revolucionari que no pas perquè crea un mer i simple proletariat.

Per això a la praxi política participen en totes les mesures de violència contra la classe obrera, i en la vida de cada dia s'acontenten, malgrat tota la seva fraseologia inflada, a collir les pomes d'or, (31) i a baratar fidelitat, amor i honor en el comerç a la menuda amb la llana d'ovella, les remolatxes i l'aiguarent. *****

Així com els capellans anaren sempre de bracet amb els senyors feudals, de la mateixa manera el socialisme clerical hi va amb el socialisme feudal.

Res no és més fàcil que donar una pinzellada socialista a l'ascetisme cristià. ¿No ha envestit, el cristianisme també, la propietat privada, el matrimoni, l'estat? ¿Que potser no ha predicat, al seu lloc, la beneficència i

la mendicitat, el celibat i la mortificació de la carn, la vida de claustre i l'església? El socialisme cristià (32) és només l'aigua beneïda amb què el capellà beneïx el despit de l'aristòcrata.

b) Socialisme petit-burgès

L'aristocràcia feudal no és l'única classe que hagi estat enderrocada, i les condicions de vida de la qual s'hagin atrofiat i mort en la societat burgesa moderna. La burgesia de les ciutats medievals i la petita pagesia foren els predecessors de la burgesia moderna. En els països menys desenvolupats industrialment i comercialment, aquesta classe continua vegetant encara al costat de la burgesia naixent.

En els països on s'ha desenvolupat la civilització moderna, s'ha format una nova petita-burgesia que oscil·la entre el proletariat i la burgesia i que es forma sempre de cap i de nou com a part complementària de la societat burgesa, i els membres de la qual, tanmateix, són llançats contínuament dins el proletariat per efecte de la competència, i, amb el creixement de la gran indústria, fins i tot veuen acostar-se el moment en què desapareixeran completament com a part independent de la societat moderna i seran substituïts en el comerç, en la manufactura i en l'agricultura per inspectors laborals i altres agents assalariats fidels.

En països com França, on la pagesia constitueix molt més de la meitat de la població era natural que els escriptors que es presentaven a la lliça a favor del proletariat contra la burgesia apliquessin a la seva crítica del règim burgès els mòduls de la petita burgesia i la petita pagesia, i prenguessin la causa dels treballadors des del punt de vista de la petita burgesia. D'aquesta manera es formà el socialisme petit-burgès. Sismondi és el cap d'aquesta literatura no solament de França, sinó també d'Anglaterra.

Aquest socialisme va analitzar minuciosament i amb molta agudesesa les contradiccions de les relacions modernes de la producció. Va posar al descobert els eufemismes hipòcrites dels economistes. Va demostrar de manera incontestable els efectes destructors de la maquinària i de la divisió del treball, la concentració de capitals i de la propietat territorial, la superproducció, les crisis, la ruïna necessària dels petit-burgesos i petits pagesos la misèria del proletariat, l'anarquia en la producció, les desproporcions estridents en la distribució de la riquesa, la guerra industrial a ultrança de les nacions entre elles, la dissolució dels vells costums, de les velles relacions familiars, de les velles nacionalitats.

Tanmateix, segons el seu contingut positiu, aquest socialisme vol, o bé restablir els antics mitjans de producció i de tràfic i amb ells les antigues relacions de propietat i l'antiga societat, o bé vol empresonar altre cop i amb violència els moderns mitjans de producció i de tràfic en el marc de les antigues relacions de propietat que aquells han fet esclatar a miques, que calia que fessin esclatar a miques. En ambdós casos, és reaccionari i utòpic al mateix temps.

Sistema gremial en la manufactura i economia patriarcal al camp, aquestes són les seves darreres paraules.

En la seva ulterior evolució, aquesta línia ideològica ha caigut en un covard sac de planys i gemecs. (33)

c) El socialisme alemany o socialisme <<veritable>>

La literatura socialista i comunista de França, que ha nascut sota la pressió d'una burgesia dominant i és l'expressió literària de la lluita contra aquesta dominació, fou introduïda a Alemanya en una època en què la burgesia tot just havia començat la lluita contra l'absolutisme feudal.

Els filòsofs, semifilòsofs i amants de les belles - lletres alemanys s'empararen àvidament d'aquesta literatura, però oblidaren, només, que en emigrar aquells escrits de França no havien emigrat al mateix temps les condicions de vida franceses cap a Alemanya. Davant la situació alemanya, la literatura francesa va perdre tot el seu significat pràctic immediat i va prendre un aire purament literari.

Havia de presentar-se com a vana especulació (34) sobre la realització de l'ésser humà. Així, per als filòsofs alemanys del segle XVIII les reivindicacions de la primera Revolució francesa només tenien el sentit de ser reivindicacions de la <<raó pràctica>> en general, i les afirmacions de la voluntat de la burgesia revolucionària francesa prenen als seus ulls el valor de lleis del valer pur, del voler com cal que sigui, del voler veritablement humà.

La feina dels literats alemanys va consistir exclusivament a posar d'acord les noves idees franceses amb la seva vella consciència filosòfica o, més aviat, a apropiar-se les idees franceses des del seu punt de vista filosòfic.

Aquesta apropiació es portà a terme de la mateixa manera que ens apropiem en general d'una llengua estrangera, és a dir, per mitjà de la traducció.

És sabut com els monjos transcrivien insulses històries catòliques de sants damunt els manuscrits de les obres clàssiques dels antics temps pagans. Els escriptors alemanys procediren a l'inrevés amb la literatura profana francesa. Van escriure les seves poca-soltades - filosòfiques al costat de l'original francès. Per exemple, al costat de la crítica francesa de les relacions monetàries van escriure <<Alienació de l'essència humana>>; al costat de la crítica francesa de l'estat burgès van escriure <<Superació del domini de l'universal abstracta>>, etcètera.

La (35) interpolació d'aquestes (36) fraseologies filosòfiques entre les evolucions del pensament francès va ser batejada per ells <<filosofia de l'acció>>, <<socialisme veritable>>, <<ciència alemanya del socialisme>>, <<fonamentació filosòfica del socialisme>>, etc.

Així, la literatura socialista-comunista francesa va ser literalment castrada. I com que a les mans dels alemanys deixava de ser l'expressió de la lluita d'una classe contra una altra, aquests alemanys foren conscients, així, d'haver superat la <<unilateralitat francesa>>, d'haver defensat la necessitat de la veritat en comptes de les necessitats veritables, i, en comptes dels interessos del proletari, els interessos de l'ésser humà, de l'home en general, de l'home que no pertany a cap classe, de l'home que no pertany en absolut a la realitat i sí només, al cel boirós de la fantasia filosòfica.

Aquest socialisme alemany que va prendre tan seriosament i solemnement els seus exercicis escolars maldestres i els va anunciar xarlatanescament als quatre vents al so de trompetes, va anar perdent a poc a poc la seva innocència pedantesca.

La lluita de, la burgesia alemanya, o més ben dit, de la burgesia prussiana contra els feudals i la monarquia absoluta, en un mot, el moviment liberal esdevingué més seriós.

Al socialisme <<veritable>> se li presenta, així, l'ocasió desitjada de contrapesar les reivindicacions socialistes al moviment polític, de llançar amb violència els anatemes tradicionals contra el liberalisme, contra l'estat representatiu, contra la competència burgesa, la llibertat de premsa burgesa, el dret burgès, la llibertat i la igualtat burgeses i de sermonejar a les masses populars que en aquest moviment burgès no hi tenien res a guanyar i sí tot a perdre. El socialisme alemany va oblidar molt oportunament que la crítica francesa, de la qual no era més que un eco sense suc ni bruc, pressuposava (37) la moderna societat burgesa amb les corresponents condicions materials de vida i la constitució política adequada, autèntiques premisses que a Alemanya encara s'havien de conquerir.

Va servir als governs absoluts alemanys i als seus ròssecs de capellans, mestres d'escola, barons del terròs i buròcrates, d'espantaocells oportú contra la burgesia que es dreçava amenaçadorament.

Va constituir el complement melós dels amargs cops de tralla i d'escopeta amb què els mateixos governs treballaven les revoltes obreres alemanyes.

Si d'aquesta manera el socialisme <<veritable>> va ser una arma a les mans dels governs contra la burgesia alemanya, per altra banda també va representar immediatament un interès reaccionari, l'interès dels filisteus petit-burgesos alemanys. A Alemanya, la petita burgesia, conservada des del segle XVI i que de llavors ençà sorgeix sempre de cap i de nou en formes diferents, constitueix la base social autèntica de l'estat de coses actual.

El seu manteniment és el manteniment de l'estat de coses alemany actual. Aquesta petita burgesia tem que el domini industrial i polític de la burgesia no li porti una destrucció segura, per un costat com a conseqüència de la concentració del capital, i per un altre costat amb el naixement d'un proletariat revolucionari. Li va semblar que el socialisme <<veritable>> matava dos pardals d'un sol tret. I s'estengué com una epidèmia.

El mantell, teixit de teranyina especulativa, recamat amb flors retòriques del més bell enginy, amarat de rosada sentimental d'un amor inflat, mantell exuberant en els plecs del qual els socialistes alemanys amagaven un parell de <<veritats eternes>> corsecades, només féu multiplicar la venda de les seves mercaderies davant aquest públic.

Pel seu costat el socialisme alemany reconcilia cada vegada més la seva missió de ser el representant ampul·lós d'aquesta petita burgesia filisteu.

I va proclamar la nació alemanya la nació normal, i el petit-burgès filisteu alemany l'home normal. Atorgà a cada infàmia d'aquest un sentit amagat, elevat, socialista, per tal de fer-li significar tot el contrari del que era. Conseqüent fins a la fi, es va presentar al camp de batalla directament contra la tendència <<brutalment destructiva>> del comunisme, i va proclamar la seva superioritat imparcial per damunt de totes les lluites de classes. Amb molt poques excepcions, tots els escrits pretesament socialistes i comunistes que circulen per Alemanya pertanyen a l'espècie d'aquesta literatura embrutida i enervant.*****

2. EL SOCIALISME CONSERVADOR I BURGÈS

Una part de la burgesia desitja posar remei als mals socials per tal d'assegurar-se l'existència de la societat burgesa.

Hi pertanyen: economistes, filantrops, humanitaristes, milloradors de la situació de les classes treballadores, organitzadors de la beneficència, membres de les societats protectores d'animals, fundadors de societats de temperància, tota una gamma bigarrada de reformadors d'estar per casa. Aquest socialisme burgès fins i tot ha estat elaborat en sistemes complets.

Com a exemple citem la Filosofia de la misèria de Proudhon.

Els burgesos socialistes volen les condicions de vida de la societat moderna sense les lluites i els perills que se'n deriven necessàriament. Volen la societat existent amb la supressió dels elements que la revolucionen i la dissolen. Volen la burgesia sense el proletariat. La burgesia, és clar, s'imagina el món en què domina com el millor dels móns. D'aquesta imatge consoladora el socialisme burgès elabora un sistema parcial o complet. Però quan demana al proletariat de realitzar els seus sistemes i (38) entrar en la nova Jerusalem, en el fons només li exigeix que romanguí quiet en la societat actual i que, a més, es tregui del cap la imatge odiosa que se'n fa.

Una segona forma, menys sistemàtica, però (39) més pràctica, d'aquest socialisme, ha buscat de treure les ganes de qualsevol moviment revolucionari a la classe obrera, demostrant-li que amb que li pot ésser útil no és pas aquest o aquell canvi polític, sinó solament un canvi de les condicions immaterials de vida, de les relacions econòmiques. Però amb una transformació de les condicions materials de vida, aquest socialisme no comprèn pas una abolició de les relacions burgeses de producció, que només és possible per camins revolucionaris, sinó millores administratives, dutes a terme dins el marc mateix d'aquestes relacions de producció, és a dir, que no canvien res en la relació entre capital i treball assalariat, sinó que en el millor dels casos, disminueixen a la burgesia

les despeses de la seva dominació i li simplifiquen les finances públiques.

El socialisme burgès només aconsegueix la seva adequada expressió en el moment en què esdevé una simple figura retòrica.

Comerç lliure!, en interès de la classe obrera; protecció duanera!, en interès de la classe obrera; presons cel·lulars!, en interès de la classe obrera: heus aquí la darrera paraula, l'única paraula pensada i dita seriosament pel socialisme burgès.

El socialisme de la burgesia (40) consisteix precisament en l'afirmació que els burgesos són burgesos... en interès de la classe obrera.

3. EL SOCIALISME I EL COMUNISME CRÍTICO-UTÒPICS

Aquí no parlem de la literatura que en totes les grans revolucions modernes ha expressat les reivindicacions del proletariat (escrits de Babeuf, etcètera).

Les primeres temptatives del proletariat, en un temps d'agitació general, en el període de l'enderrocament de la societat feudal, per a imposar directament els seus propis interessos de classe, van fracassar necessàriament tant per la manca de desenvolupament del proletariat mateix com per la manca de les condicions materials del seu alliberament, que són precisament el fruit de època burgesa. La literatura revolucionària que va acompanyar aquests primers moviments del proletariat és, pel seu contingut, necessàriament reaccionària. Ensenya un ascetisme universal i unes ganes molt primitives d'igualar-ho tot.

Els sistemes socialistes i comunistes pròpiament dits, els sistemes de St. Simon, Fourier, Owen, etc., apareixen en el primer període, encara no desenvolupat, de la lluita entre el proletariat i la burgesia que hem descrit més amunt (vegeu capítol I: Burgesos i proletaris).

Els inventors d'aquests sistemes prou que veuen l'oposició de les classes així com l'efectivitat dels elements dissolvents a l'interior de la mateixa societat dominant. Però no descobreixen de la part del proletariat cap activitat històrica autònoma, cap moviment polític que, li sigui propi.

Com que l'evolució de l'oposició de classes avança al mateix pas que l'evolució de la indústria, aquests autors no saben trobar les condicions materials per a l'alliberament del proletariat i cerquen una ciència social i unes lleis socials a fi de crear aquestes condicions.

Al lloc de l'activitat social cal posar-hi la seva activitat inventiva personal; al lloc de les condicions històriques d'alliberament, unes condicions fantàstiques; al lloc de l'organització progressiva i gradual del proletariat com a classe, una organització de la societat muntada en el seu propi magí. La història universal del futur es resol, per a ells, en la propaganda i en la realització pràctica dels seus projectes socials.

Prou són conscients de representar en els seus plans, principalment, els interessos de la classe obrera, com a la classe que sofreix més de totes, Però per a ells el proletariat només existeix sota aquest punt de vista de la classe que sofreix més de totes.

La forma no desenvolupada de la lluita de classes, així com les seves pròpies condicions de vida, fan que es creguin ésser molt per damunt d'aquell antagonisme de classe. Volen minorar les condicions de vida de tots els membres de la societat, fins dels més ben situats. Per això apel·len contínuament a tota la societat sense distincions, i a la classe dominant amb preferència. Només cal comprendre el seu sistema perquè se l'hagi d'acceptar com al millor pla possible de la millor societat possible.

Per això rebutgen tota acció política, especialment tota acció revolucionària, volen aconseguir els objectius finals per vies pacífiques, i assagen amb experiments petits, i naturalment fallits, d'obrir camí al nou evangeli social amb la força de l'exemple.

La (41) descripció fantàstica de la societat futura sorgeix en (42) un moment en què el proletariat està encara molt poc desenvolupat, i per això considera la seva pròpia situació d'una manera encara fantàstica, en el seu primer impuls, ple de pressentiments, cap a una transformació general de la societat.

Aquests escrits socialistes i comunistes, però, consten també d'elements crítics. Ataquen totes les bases de la societat existent. Han fornit, així, un material altament valuós per a la il·lustració dels obrers. Les seves tesis positives sobre la societat futura, com per exemple l'abolició de l'oposició entre (43) la ciutat i el camp, l'abolició de la família, del guany privat, del treball assalariat l'anunci de l'harmonia social, la transformació de l'estat en una simple administració de la producció, totes aquestes tesis expressen només la desaparició de l'antagonisme de classes, que tot just en aquell moment comença a desenvolupar-se i que ells només coneixen en la seva primera indeterminació amorfa. Per això aquestes tesis encara tenen un significat merament utòpic.

La importància del socialisme i el comunisme crític-utòpic està en relació inversa amb l'evolució històrica. A mesura que la lluita de classes es desenvolupa i pren forma, perd tot valor pràctic i tota justificació teòrica aquell desig fantàstic d'eleva-se per damunt d'ella, aquell esperit de combatre-la. Per això, be que els autors d'aquest sistema fossin revolucionaris en molts aspectes, els deixebles van formant sectes reaccionàries i es mantenen fermes en les velles opinions dels mestres enfront de l'evolució històrica ulterior del proletariat. I per això cerquen, consegüentment, d'esmusar altra vegada la lluita de classes i de conciliar els antagonismes. Encara somien la realització experimental de les seves utopies socials, la creació de falansteris únics, la fundació dels <<Home-colonies>> (colònies a la metròpoli), la institució d'una petita Icària***** - edició en dotzau de la nova Jerusalem-, i per a la construcció de tots aquests projectes visionaris els cal apel·lar a la filantropia dels cors i de les bosses dels burgesos. A poc a poc cauen dins la categoria dels socialistes reaccionaris o conservadors descrits més amunt, i només se'n diferencien per una pedanteria més sistemàtica, per una fe supersticiosa i fanàtica en els efectes miraculosos de la seva ciència social.

Per això planten cara aferrissadament a tots els moviments polítics dels obrers, que, segons ells, només poden provenir d'una cega incredulitat en el nou evangeli.

Els owenistes a Anglaterra, els fourieristes a França reaccionen contra els cartistes allí, aquí contra els reformistes.

**** No es refereix a l'època de la Restauració anglesa (1660-1689), sinó a la de la Restauració francesa (1814-1830). (Nota d'Engels a l'edició anglesa del 1888.)

31. (1888) hi afegix: que han caigut de l'arbre de la indústria.

***** Fa referència especialment a Alemanya, on la noblesa camperola i els <<Junker>> grans terratinents) fan explotar per compte propi i a través d'administradors una gran part de les seves propietats, i són al mateix temps grans productors de remolatxa sucrera i d'aiguardent de patata. L'aristocràcia anglesa, més rica encara, no ha arribat a un nivell tan baix, però també sap com es pot equilibrar una disminució de la renda amb la concessió del seu nom als fundadors - més o menys dubtosos- de societats anònimes. (Nota d'Engels a l'edició anglesa del 1888.)

32. (1848) sagrat.

33. (1888) aquest paràgraf diu: Finalment, quan les dures realitats - històriques havien espantat l'entusiasme de les falses il·lusions, aquesta forma de socialisme degenerà en un miserable sac de Planys i gemecs.

34. (1848) hi afegix: sobre l'autèntica societat.

35. (1848) Aquesta.

36. (1848) de les seves.

37. (1848) pressuposa.

***** La tempesta revolucionària del 1848 ha escombrat tota aquesta escola sòrdida i ha tret als seus representants les ganes de continuar fent socialisme. Principal representant i tipus clàssic d'aquesta tendència és el Sr. Karl Grün. (Nota d'Engels a l'edició alemanya del 1890.)

38. (1848, 1872, 1883) per tal d'.

39. (1848, 1872, 1883) i.

40. (1848) El seu socialisme.

41. (1848) Aquesta.

42. (1848, 1888) correspon a.

43. (1848) de.

***** Falansteri era el nom de les colònies socialistes que projectà Charles Fourier; Cabet anomenà "Icària" la seva utopia i més tard la seva colònia comunista d'Amèrica. (Nota d'Engels a l'edició anglesa del 1888.)

Home-colonies (colònies a la metròpoli) anomenà Owen les seves societats comunistes models. Falansteri era el nom dels palaus socials projectats per Fourier. Icària es deia la utòpica terra fantàstica, l'organització comunista de la qual va descriure Cabet. (Nota d'Engels a l'edició alemanya del 1890.)

4. POSICIÓ DELS COMUNISTES EN RELACIÓ AMB ELS DIFERENTS PARTITS

D'OPOSICIÓ

D'acord amb el capítol segon es comprèn ben fàcilment les relacions entre els comunistes i els partits obrers ja constituïts, és a dir, les seves relacions amb els cartistes d'Anglaterra i els reformistes agraris de Nord-Amèrica.

Els comunistes lluiten per aconseguir els objectius i interessos immediats de la classe treballadora, però en el moviment actual hi representen al mateix temps el futur d'aquest moviment. A França els comunistes s'uneixen amb el partit social-democràtic***** contra la burgesia conservadora i radical, sense renunciar per això al dret de capturar-se críticament davant la fraseologia i les il·lusions provinents de la tradició revolucionària.

A Suïssa sostenen els radicals, sense deixar de reconèixer que aquest partit està constituït pels elements contradictoris, en part de socialistes democràtics, en part francès, en part de burgesos radicals.

Entre els polonesos, els comunistes sostenen el partit que posa com a condició de l'alliberament nacional una revolució agrària, el mateix partit que realitzà la insurrecció de Cracòvia el 1846.

A Alemanya, tan aviat com la burgesia apareix amb caràcter revolucionari, el partit comunista lluita amb aquesta burgesia contra la monarquia absoluta, els grans terratinents feudals i tota la petita burgesia.

Però en cap moment no deixa de fer desvetllar en els obrers una consciència tan clara com sigui possible sobre l'oposició hostil entre (44) la burgesia i el proletariat, perquè els obrers alemanys puguin oposar de seguida condicions socials i polítiques, que la burgesia ha d'instaurar amb el seu domini, com a altres tantes armes contra la burgesia, perquè després de la caiguda de les classes reaccionàries a Alemanya comenci immediatament la lluita contra la mateixa burgesia.

Els comunistes es fixen molt particularment en Alemanya, perquè Alemanya es troba a la vigília d'una revolució burgesa i perquè aquest capgirament és dut a terme en les condicions més avançades de la civilització europea en general i amb un proletariat molt més desenvolupat que a l'Anglaterra del segle XVII i a la França del XVIII, és a dir, que la revolució burgesa alemanya pot ser el preludi immediat d'una revolució proletària.

En un mot, els comunistes sostenen arreu qualsevol moviment revolucionari contra les condicions socials i polítiques existents.

En tots aquests moviments fan ressaltar sempre el problema de la propietat, sigui la que sigui la forma més o menys desenvolupada que hagi pres, com a qüestió fonamental del moviment.

Finalment, els comunistes treballen arreu per la unió i l'entesa dels partits democràtics de tots els països.

Els comunistes menyspreen d'amagar les seves opinions i intencions. Declaren ben obertament que els seus objectius només poden ser aconseguits amb l'enderrocament violent de tot ordre social preexistent. Que tremolin les classes dominants davant una revolució comunista. Els proletaris no hi tenen res a perdre fora de les seves cadenes. I tenen un món a guanyar.

Proletaris de tots els països, uniu-vos!.

***** El partit representat en aquell temps per Ledru-Rollin al Parlament, per Louis Blanc a la literatura i per <<Réforme>> a la premsa diària. El nom <<social-democràcia>> significava entre els seus inventors una fracció del partit demòcrata o republicà amb una coloració més o menys socialista. (Nota d'Engels a l'edició anglesa del 1888.)

El partit que llavors s'anomenava social-democràtic a França era representat en la política per Ledru-Rollin per Louis Blanc a la literatura; era tan diferent de la social-democràcia alemanya actual com la nit del dia. (Nota d'Engels a l'edició alemanya del 1890.)

44. (1848) de.